

Devlet Başkanı Mişel Süleyman yeni kabinenin ilk toplantısına başkanlık ediyor.

İnceleme

Yrd. Doç. Dr. Veysel AYHAN
ORSAM Ortadoğu Danışmanı
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Uluslararası İlişkiler Bölümü

LÜBNAN'DA ULUSAL BİRLİK HÜKÜMETİ: BİR SİYASAL SÜRECİN İÇ VE DIŞ AKTÖRLER BAĞLAMINDA ANALİZİ

The National Unity Government in Lebanon: The Analysis of a Political Process in Terms of Internal and External Actors

Abstract

It's been five months since the 07 June 2009 elections in Lebanon and 135 days since Saad Hariri assumed to form the government. Finally on 09 November 2009, the government was formed. It's been anticipated that the government formation process will not be easy in Lebanon, which is divided into different parties and sects. The political system in Lebanon requires cooperation between different sects. The study deals with the failing process of the government formation efforts, and the influence of internal and regional changing conditions on the government formation process. The distribution of the government which was formed in a long term and its influences on the internal and foreign policies of Lebanon are also discussed.

İnceleme

Lübnan'da siyasal sistemin ötesinde demografik realite de uzlaşya dayalı bir hükümeti zorunlu kılmaktadır. Çünkü örneğin Şiilerin içerisinde yer almadığı bir hükümetin kurulması aynı zamanda Lübnan'da sayısal olarak çoğunluğu oluşturan bir mezhebin siyasal sistemden dışlanması anlamına gelecektir

Lübnan'da 7 Haziran 2009'da gerçekleştirilen seçimlerin üzerinden yaklaşık beş ay ve Saad Hariri'nin hükümeti kurma görevini üstlenmesinin üzerinden 135 gün geçtikten sonra ancak 9 Kasım 2009 tarihinde yeni bir hükümet kurulabilmiştir. Lübnan gibi hem mezhepsel hem de siyasal olarak kendi içinde farklı partilere bölünmüş bir ülkede seçimlerin hemen ardından yeni bir hükümet kurma çabasının zor olacağı öngörülmekteydi. Çünkü Lübnan siyasal sistemi bir anlamda mezhepler arasındaki işbirliğini zorunlu kılmaktaydı. Bu çerçevede mezhepçilik üzerine kurulu Lübnan siyasal sisteminde Başbakanın Sünni ve Meclis Başkanı'nın Şii olması koşulunun ötesinde bazı bakanlıkların da belli mezhepler arasında dengeler gözetilerek verildiği bir yapı bulunmaktaydı. Dolayısıyla hükümet kurma sürecinde salt Bakanlıkların nasıl dağıtılacağından ötesinden hangi Bakanlığın hangi Mezhebe verileceği de önemli bir tartışma konusuydu. Bunların yanı sıra muhalefeti temsil eden Partilere hükümet kararları üzerinde veto hakkı verilmesi, Hizbullah'ın silahlarının toplatılması ve bölge ülkeleriyle ilişkiler de hükümet kurma sürecinde en fazla tartışılan konular arasında yer almıştır.

Hükümet Kurma Girişimlerinin Beş Ay Boyunca Başarısızlığa Uğraması

7 Haziran 2009 seçimleri, sonuçları ve ardından Kasım 2009'da, söz konusu sonuçlardan kısmen bağımsız, tüm siyasal grupların içinde temsil edildiği bir hükümetin kurulması, mezhepçilik üzerine kurulu Lübnan siyasal sisteminde seçim sonuçları ile hükümet kurma arasında indirgemeci bir ilişkinin olmadığını göstermektedir. Çünkü Batılı Parlamenter demokrasilerde seçimlerde en çok oyu alan tarafın hükümeti kurma hakkı bulunmasına karşın Lübnan'da farklı mezheplerin içinde yer almadığı ya da muhalefet ettiği bir hükümeti kurmak oldukça zordur. Siyasal sistemin ötesinde demografik realite de uzlaşya

dayalı bir hükümeti zorunlu kılmaktadır. Çünkü örneğin Şiilerin içinde yer almadığı bir hükümetin kurulması aynı zamanda Lübnan'da sayısal olarak çoğunluğu oluşturan bir mezhebin siyasal sistemden dışlanması anlamına gelecektir. Diğer bir deyişle Lübnan'da şayet seçimleri Hizbullah ve Maruni Mişhel Aoun ittifakı kazansaydı da Hariri grubuyla uzlaşmadan kendi başlarına bir hükümet kurmaları oldukça zordu. En başında Başbakan olarak bir Sünni politikacıyı atamaları gerekirdi. Ayrıca Başbakanla birlikte 30 Bakan'dan oluşan Bakanlar Kurulu içinde Sünni kesime bazı Bakanlıkların daha verilmesi gerekirdi. Dolayısıyla Lübnan siyasal sistemi değişmedikçe kurulacak olan tüm hükümetlerin mezhepler arasındaki işbirliğini dikkate alması gerekecektir.

Diğer yandan 7 Haziran seçim sonuçlarına göre bakıldığında da seçimin galibi konusunda farklı algılamaların olduğu daha açık görülmektedir. Seçimlerin ardından 128 kişilik Lübnan Parlamentosu için 14 Mart ittifakı 71 ve 8 Mart İttifakı da 57 sandalye kazanmıştı. Bu kapsamda sayısal olarak 14 Mart ittifakının seçimlerin galibi olduğu ve hükümeti kurma hakkının olduğu ileri sürülmekteydi. Öte yandan 8 Mart ittifakının genel seçimlerde aldığı toplam oy oranı ise %55 olurken 14 Mart ittifakının %45 olmuştu. Dolayısıyla 8 Mart ittifakı 14 Mart ittifakından daha fazla oy almıştır. Aynı zamanda 8 Mart ittifakı Şiilerin tümü tarafından desteklenmesine ek olarak Maruni oylarının da %50-55'ini ve Ermeni oylarının bir bölümünü elde etmişti. Şayet Hariri grubu hükümeti tek başına kurmaya yönelseydi, kurulacak Lübnan hükümetinin mezhepsel uzlaşmayı göz ardı eden ve Şiiler ile Marunilerin önemli bir kısmını dışlayan bir hükümet olacağı açıktı.

Bu bağlamda söz konusu realiteye rağmen neden birlik hükümetinin kurulması için beş ay pazarlık yapıldı sorusu önem kazanmaktadır. Yeni hü-

Lübnan'da hükümet kurma pazarlıkları esnasında Hizbullah'ın silahları en önemli tartışma konularının başında gelmiştir.

kümet kurulması sürecinde öne çıkan soruların başında muhalefetin hükümet kararları üzerinde veto hakkı elde edecek olan sayıda bakanlık talep etmesi olmuştur. Taif ile düzenlenen yeni Anayasa'da Bakanlar Kurulu'nun birçok konuda karar almasını üçte iki çoğunluk kararına dayandırmaktadır. Dolayısıyla Başbakanla birlikte 30 kişiden oluşan Bakanlar Kurulunda kararların en az 20 imzayla alınması gerekmektedir. 8 Mart ittifakının 11 Bakanlık talep etmesi, bir anlamda muhalefetin Bakanlar Kurulunda üçte bir sayısında temsil edilmesine yol açacak ve bu durumda muhalefet istediği kararları veto etme hakkı elde edecekti. Hizbullah lideri Hasan Nasrallah, yeni hükümette veto haklarının olmasını talep

etmesine karşın Hariri grubu bu talebin kabul edilemeyeceği açıklamıştı.¹

Hizbullah ayrıca kurulacak yeni hükümetin Hizbullah'ın elinde bulunan silahların toplanmasını gündeme getirmemesini istemekteydi. Esasında 11 Bakanlık talebinin arkasındaki amaçların başında doğrudan Hizbullah'ı ilgilendirecek olan kararları veto etme hakkı elde etmek istemesi gelmekteydi. Ancak, 2008 Mayıs ayında Lübnan'da Şiiler, Sünniler ve Dürziler arasında yaşanan gerginliğin bir çatışmaya dönüşmesi ve Hizbullah'ın Sünni bölgelerinde askeri bir denetim kurmasının ardından Sünni ve Dürzi toplumunun Hizbullah'ın silahlarına bakışında

İnceleme

14 Mart ve 8 Mart ittifakları liderleri ulusal birlik hükümeti kurmadan önce İçişleri ve Savunma Bakanlığı gibi önemli Bakanlıkların Cumhurbaşkanlığı kotasına bırakılması konusunda anlaşmışlardır. Böylelikle pazarlık sürecinin durmasına yol açacak önemli Bakanlıklar konusunda anlaşmış ol-
dular.

ciddi bir kırılma yaşanmıştı. Çatışmaların kısa sürede Dürzi bölgelerine yayılmasının ardından 14 Mart ittifakı içinde yer alan partiler daha agresif bir şekilde Hizbullah'ın silahsızlandırılması yönünde bir politik söylem kullanmışlardır. Dolayısıyla hükümet kurma pazarlıkları esnasında Hizbullah'ın silahları en önemli tartışma konularının başında gelmiştir.

Hizbullah'ın Hıristiyan ortağı olan Mişhel Aoun ise Marunilere ayrılan Bakanlıkların en az yarısının kendi partisine verilmesi konusunda ısrarcı bir politika yürütmekteydi. Aoun'a göre Maruni oylarının yarısını (%52 civarında olduğunu ileri sürmektedir) kendi partisi aldığına göre Maruni Bakanlıkların yarısı da kendi partisinden atanmalıydı. Aoun son seçimlere Reform ve Değişim Bloğu adı altında Ermeni Taşnak Partisi ve Maruni Franjiye ailesinin liderliğinde olan Marada Hareketiyle birlikte katılmıştı. Dolayısıyla Aoun'a göre kendi koalisyonu Hıristiyan oylarının 14 Mart ittifakı içinde yer alan rakiplerinden daha fazla aldığına göre Bakanlık dağılımında da bir üstünlüğünün olması gerekirdi.²

Birlik hükümetinin kurulması sürecinde yaşanan iç tartışmaların yanı sıra bir de bölge ülkelerinin Lübnan politikası da hükümet kurma pazarlıklarının beş ay boyunca başarısızlıkla sonuçlanmasında önemli bir rol oynamıştır. Özellikle 8 Mart ittifakını destekleyen Suriye'nin ve 14 Mart İttifakını destekleyen Suudi Arabistan'ın kendi gündemleri ve politikaları bağlamında hükümet kurma sürecine doğrudan karıştıkları görülmüştür. Suriye hükümeti Golan işgali sona ermedikçe Hizbullah'ın silahsızlandırılması girişimlerine karşı çıkarken aynı zamanda Hariri cinayeti sonrası kurulan uluslararası mahkemenin Şam yönetimini suçlayan kararlar almasını da Lübnan'daki etkisini kullanarak engellemek istemektedir. Bu nedenle kurulacak yeni hükümetin Suriye'nin hassasiyetlerini dikkate alan bir yapıda oluşturu-

lması için sürece doğrudan etki etmektedir. Öte yandan Suudi Arabistan ise hem ekonomik hem de politik nedenlerle Lübnan'daki siyasal istikrarın sağlanması için Hariri grubunu desteklemektedir. Suudi Arabistan Hizbullah-İsrail gerginliğinin tüm Ortadoğu'yu bir kez daha radikalleştirmesinden çekindiği gibi Lübnan'daki ekonomik çıkarlarının da korunması yönünde bir dış politika yürütmektedir. Bu iki ülkenin dışında İsrail politikaları da hükümet kurma girişimlerinde belirleyici bir rol oynamıştır. İsrail, seçimlerin hemen ardından yaptığı açıklamalarda Hizbullah'ın hükümette temsil edilmesine karşı olduğunu belirtmişti. Dolayısıyla Lübnan'da hükümet kurma çabası hem yerel ve bölgesel hem de küresel aktörlerin aktif olarak yer aldığı bir süreç olarak işlediğini belirtmek gerekir.

Değişen Ülkesel ve Bölgesel Konjonktürün Sürece Etkisi

Yukarıda da belirtildiği üzere 7 Haziran 2009 seçimlerinin ardından 14 Mart İttifakı ile 8 Mart ittifakı arasında kabul edilebilir bir ulusal birlik hükümet kurma, tarafların farklı amaçları ve beklentileri ile dış aktörlerle ilişkileri bağlamında oldukça zor görünmekteydi. Ancak, Kasım ayına gelindiğinde hem Lübnan hem de Ortadoğu'daki politik atmosferin değişmesiyle birlikte ulusal birlik hükümeti kurma girişimlerinde önemli gelişmeler yaşanmaya başlanmıştır. Söz konusu gelişmelerin başında Saad Hariri grubunun tek başına hükümeti kuramayacağını 14 Mart ittifakı içinde yer alan gruplarca anlaşılması ve 8 Mart ittifakının da 11 Bakanlık talebinin karşılanmayacağını açığa çıkmış olmasıydı. Aynı zamanda ittifak içinde yer alan grupların da farklı mesajlar vermeye başlaması dikkat çekici olmuştur. Örneğin Hariri grubuyla birlikte hareket eden Dürzi Lider Velid Canbolat Suriye'yle özel ilişkiler geliştirmek istediğini açıklamış ve Hariri'yle olan ittifaktan çekilebileceğinin işaretlerini vermeye başlamıştı. Oysa Velid Canbolat daha

Lübnan'ın yeni Başbakanı Saad Hariri.

önceki konuşmalarında bir yandan Suriye'yi terörist bir rejim olarak nitelendirmiş diğer yandan Hizbullah'ı Lübnan'daki suikastlarda rol oynamakla suçlamıştı.³ Bu çerçevede 19 Haziran 2009 tarihinde Canbolat'ın Hizbullah lideri Hasan Nasrallah ile görüşmesi oldukça önemlidir. Yaklaşık 3 yıl aradan sonra Beyrut'ta gerçekleşen görüşmede taraflar Lübnan'daki siyasal istikrarsızlığın giderilmesi ve mezhepsel gerginliklerin azaltılması konularını görüşmüştür. İki siyasal ve ruhani liderin bir araya gelmiş olması Dürzi ve Şii mezhepleri arasındaki gerginliğin azaltılması için önemli olmuştur.⁴ Canbolat Ağustos ayında yaptığı bir açıklamada ise Hariri ile olan

ittifakını bitireceğini belirtmesine rağmen⁵ ittifak içinde kalmayı sürdürmüş ama Hizbullah'ın içinde yer alacağı bir birlik hükümeti kurulması yönünde politika yürütmüştür. Kasım ayında bir kez daha Nasrallah'la görüşen Canbolat, ardından da Hizbullah'a ait olan Al Manar televizyonuna hem birlik hükümetini hem de Suriye'nin önemsenmesi gerektiğini belirten bir mülakat vermiştir. Canbolat, Al Manar'da yayınlanan konuşmasında Lübnan'ın kaderinin Suriye'yle birlikte yaşamak olduğunu ve Suriye'yi ziyaret edeceğini özellikle belirtmiştir.⁶

Öte yandan Hizbullah liderleri de daha önce

İnceleme

Lübnan'da 7 Haziran seçimlerinin ardından istikrarın, ancak mezhepler ve bölge devletleri arasında kurulabilecek bir işbirliği sonucu geleceği açıktı. Bu bağlamda mezhepsel gerginliğin giderilmesi yönünde ilk açılım Dürzi ve Şii liderlerin yüz yüze görüşmeye başlamasıyla oldu.

açıkladıkları üzere veto hakkı elde edecek sayıda Bakanlık elde etme politikasını revize etmiştir. Hariri seçimlerin hemen ardından Haziran ayı içinde ulusal birlik hükümeti kurma adına Nasrallah'la yaptığı görüşmede muhalefete 10 Bakanlık önermiş ancak bu kabul görmemişti. Nasrallah yaptığı açıklamada "veto gücü muhalefetin sürece katılması için öne sürülen en düşük koşuldur" ifadesini kullanarak 8 Mart ittifakının veto gücü dışında başka taleplerinin de olduğunu ortaya koymuştu.⁷ Hariri Cumhurbaşkanı'ndan hükümeti kurma yetkisini aldığı Haziran ayında ulusal birlik hükümetinde muhalefete 10, Cumhurbaşkanı'na 4 ve kendi ittifakına da 16 Bakanlık verilmesini gündeme getirmiş ancak muhalefetin öneriyi reddetmesiyle görevi iade etmek zorunda kalmıştı. Cumhurbaşkanı'nın ikinci kez Saad Hariri'ye görev vermesinin ardından başlayan görüşmelerde Hariri bir kez daha muhalefete veto hakkı verme önerilerine karşı çıkmıştı. Dolayısıyla Kasım ayına gelindiğinde Hizbullah'ın veto konusundaki ön koşullarını kaldırdığı ve 10 Bakanlığa razı olduğu görülmektedir. Nitekim Hizbullah'ın politikalarını değiştirmesinde Suriye ile Suudi Arabistan arasında Ekim ayında başlayan yakınlaşmanın ciddi bir etkisi olmuştur.

Hükümet kurma çalışmalarını etkileyen bölgesel gelişmelerin başında Suudi Arabistan ile Suriye arasında yeni diyalog sürecinin başlaması gelmektedir. 7 Ekim'de tarihinde Suriye'ye iki günlük resmi ziyaret düzenleyen Suudi Arabistan Kralı Abdullah Bin Abdülaziz Al Suudi ile Cumhurbaşkanı Esad arasında Lübnan'da birlik hükümetinin kurulması dahil olmak üzere birçok alanda işbirliği yapılması kararı alınmıştır. Hariri cinayeti sonrası Suriye'yle ilişkilerini sınırlayan Suudi Arabistan'ın Şam'la yeni bir diyalog ve işbirliği süreci başlatması Lübnan'daki krizin aşılmasında oldukça hayati bir rol oynamıştır. Nite-

kim 8 Ekimde Kral ile Esad arasında gerçekleşen görüşmenin ardından Suriye resmi ajansına yansıyan açıklamada Suudi Arabistan ve Suriye'nin Lübnan'ın istikrarı için bir ulusal birlik hükümetinin kurulması yönünde görüş birliği içinde oldukları ifade edilmiştir.⁸ Suudi Arabistan resmi heyeti içinde yer alan Saudi Al-Watan Gazetesi editörü Cemal Khashoggi Riyad, Şam görüşmesinin ardından Lübnan'da yeni birlik hükümetinin kurulması önündeki dış engellerin kalmadığını ileri sürmüştür.⁹

Ulusal Birlik Hükümetinin Kurulması ve Bakanlıkların Dağılımı

Suudi Kralının Şam ziyaretinin ardından Lübnanlı gruplar arasında bir ulusal birlik hükümeti kurma pazarlıkları daha da önemli bir hal almaya başlamasına karşın Bakanlıkların dağılımı konusundaki uzlaşmazlık sürmekteydi. En önemli tartışmalar Muhalefet olarak adlandırılan 8 Mart ittifakının 11 Bakanlık isteği üzerine odaklanırken 8 Mart grubu da Hariri ittifakının tek başına hükümetin politikalarını ve kararlarını alma yetkisine karşı çıkmaktaydı. Ekim ayının sonuna kadar süren görüşmeler ve pazarlıklar en sonunda her iki tarafın da bazı konularda geri adım atmasıyla çözümlenmişti. Kasım ayına girildiğinde taraflar yeni bir ulusal birlik hükümeti konusunda anlaşma sağlandığını açıklamıştır. Buna göre 8 Mart İttifakı 10 Bakanlık alırken, 14 Mart İttifakı da 15 Bakanlık alacak geriye kalan 5 Bakanlık ise doğrudan Cumhurbaşkanı Mişel Süleyman tarafından atanacaktı. Bakanlar Kurulunun sayısal olarak taraflar arasında dağıtımını konusundaki anlaşmazlığın çözümlenmesinin ardından ulusal birlik hükümeti kurma önündeki en büyük engel, hangi partinin hangi bakanlığı alacağı üzerine yoğunlaşmaya başlamıştı. 14 Mart ve 8 Mart ittifakları liderleri ulusal birlik hükümeti kurmadan önce İçişleri ve Savunma Bakanlığı gibi önemli Bakanlıkların Cumhurbaşkanlığı kotası-

İnceleme

na bırakılması konusunda anlaşmıştır. Böylelikle pazarlık sürecinin durmasına yol açacak önemli bakanlıklar konusunda anlaşmış oldular.

Geri kalan bakanlıkların bölüştürülmesi sürecinde en önemli tartışma Mişel Aoun ile Saad Hariri arasında Telekomünikasyon Bakanlığı üzerine yaşandı. Aoun bu bakanlığın yanı sıra ya Enerji ya da Eğitim Bakanlığı gibi önemli bir bakanlığın da kendi partisine verilmesi konusunda ısrarcı oldu. Bu istek sürecin tıkanmasına yol açmıştır. Saad Hariri Aoun'un damadı Cibran Bassil'in Telekomünikasyon Bakanlığı'na atanmasına karşı çıkarken Mişel Aoun da iki önemli bakanlığın Reform ve Değişim ittifakına verilmemesi durumunda hükümet içinde yer almamayı gündeme taşımıştır. Sorun iki tarafın da pozisyonlarından geri adım atmasıyla çözümlenmiştir.

14 Mart İttifakı ile 8 Mart İttifakı arasında bakanlıkların dağılımı konusunda görüş birliği oluştuktan sonra yeni ulusal birlik hükümetinin kurulduğunun açıklanmasından hemen sonra bu kez Hariri ile birlikte hareket eden Cemayel grubunun 14 Mart İttifakından ayrılması gündeme gelmiştir. Kataip Partisi (Falanjist Parti) lideri Emin Cemayel Eğitim Bakanlığı'nın kendi partisine verilmesini isterken Lübnan Güçlerinden seçilen milletvekili Butros Harb de Adalet Bakanlığı dışında bir bakanlık kabul etmeyeceğini açıklamıştı. Başbakan Hariri Adalet Bakanlığını Lübnan Güçlerine bırakmakla birlikte Harb'a bir başka bakanlık vererek sorunu çözmüştü. Ancak, Eğitim Bakanlığı nedeniyle Kataip Partisi ile uzlaşma girişimleri sonuçsuz kalmıştı. 9 Kasım'da Cumhurbaşkanı Süleyman'ın Sinyora hükümetinin istifasını ve Başbakan Hariri'nin liderliğinde kurulan yeni Bakanlar Kurulu listesini kabul etmesine rağmen Emin Cemayel Baabda'daki Cumhurbaşkanlığı Sarayına gitmemiş ve tüm seçeneklerin masada olduğunu açıklamıştı. 9 Kasım'da yapılan ilk Bakanlar Kurulu toplantısına Kataip Partisi kontenjanından Toplumsal İşler Bakanlığına atanan Salim Sayıg katılmadı. Hariri'nin yoğun çabaları sonucu daha sonraki günlerde Emin Cemayel 14 Mart İttifakı içinde yer aldığı açıklamasına rağmen iki taraf arasındaki güven ciddi şekilde sarsılmıştır.¹⁰

Bakanlıkların dağıtılması konusunda 8 Mart

ittifakının liderliğini yapmasına rağmen Hizbullah'ın yalnızca 2 bakanlık alması dikkat çekicidir. Böylelikle İsrail'in muhalefetine rağmen Hizbullah resmi olarak Lübnan hükümetinde temsil edilmeye başlanmıştır. Ancak, Hizbullah'ın siyasi ve askeri gücü düşünüldüğünde partinin az sayıda bakanlık aldığı görülmektedir. Arapça yayın yapan *Al Hayat* gazetesine göre hükümet kurulmadan önce 1 Hizbullah temsilcisi doğrudan Şam'a giderek ulusal birlik hükümetinin kurulması ve bakanlıkların dağılımı konusunda görüş alışverişinde bulunmuştur.¹¹ 7 Haziran seçimlerinin üzerinden 135 gün geçtikten sonra ve bakanlıkların dağılımı konusundaki pazarlıkların sona ermesinin ardından yeni bakanlar kurulu listesi de kamuoyuna açıklanmıştır. Buna göre yeni Lübnan hükümeti aşağıda belirtildiği üzere oluşturulmuştur:¹²

Cumhurbaşkanı Kontenjanı:

İçişleri Bakanı Ziyad Barud (Maruni)
Başbakan Yardımcısı ve Savunma Bakanı: İlyas el Murr (Rum Ortodoks)
Devlet Bakanı: Adnan Seyyid Hüseyin (Şii)
Devlet Bakanı: Adnan Kassar (Sünni)
Devlet Bakanı: Mina Afş (Rum Ortodoks, Bayan)

14 Mart İttifakı

Başbakan: Saad Hariri (Gelecek Hareketi, Sünni)
Maliye Bakanı: Raya Hasan Haffar (Gelecek Hareketi, Sünni, Bayan)
Eğitim Bakanı: Hasan Muneymene (Gelecek Hareketi, Sünni)
Enformasyon Bakanı: Tarık Metri (Gelecek Hareketi, Bağımsız, Rum Ortodoks)
Adalet Bakanı: İbrahim Neccar (Lübnan Güçleri, Rum Ortodoks)
Çevre Bakanı: Muhammed Rahhal (Gelecek Hareketi, Sünni)
Ekonomi ve Ticaret Bakanı: Muhammed Safedi (Gelecek Hareketi-Bağımsız, Sünni)
Ulaştırma ve Bayındırlık Bakanı: Gazi Aridi (İlerici Sosyalist Partisi, Dürzi)
Yerinden Edinmişler Bakanı: Ekrem Şuayip (İlerici Sosyalist Partisi, Dürzi)
Çalışma Bakanı: Butros Harb (Gelecek Hareketi, Lübnan Güçleri, Maruni)

İnceleme

Kültür Bakanı: Salim Warde (Lübnan Güçleri, Rum Katolik)
 Toplumsal İşler Bakanı: Salim Sayiğ (Kataip Partisi, Maruni)
 Parlamento İşlerinden Sorumlu Devlet Bakanı: Michel Firavn (Gelecek Hareketi, Rum Katolik)
 Devlet Bakanı: Wail Faur (İlerici Sosyalist Partisi, Dürzi)
 Devlet Bakanı: Jean Ogasnian (Hınçak Partisi, Ermeni Ortodoks)

8 Mart İttifakı

Dışişleri Bakanı: Ali Şami (Emel Hareketi-Şii)
 İletişim Bakanı: Şerbel Nahhas (Reform ve Değişim Bloğu, Rum Katolik)
 Gençlik ve Spor Bakanı: Ali Abdullah (Emel Hareketi, Şii)
 Enerji ve Su Bakanı: Cibran Basil (Reform ve Değişim Bloğu, Maronite)
 Tarım Bakanı: Hüseyin Hac Hasan (Hizbullah, Şii)
 Sağlık Bakanı: Muhammed Halife (Emel, Şii)
 Sanayi Bakanı: İbrahim Dedeyan (Taşnak Partisi, Ermeni Ortodoks)
 Turizm Bakanı: Fadi Abud (Reform ve Değişim Bloku, Maruni)

İdari Kalkınmadan Sorumlu Devlet Bakanı: Muhammed Funeş (Hizbullah, Şii)
 Devlet Bakanı: Yusuf Saadi (Marada Hareketi, Maruni)

Aşağıdaki tablodan da anlaşıldığı üzere mezhepsel grupların Lübnan hükümetinde temsil edilmesinde sayısal olarak 2008 Kabinesinde var olan dengenin 2009 Kabinesinde de korunduğu görülmektedir. Örneğin, 2008 Kabinesinde Maruniler, Sünniler ve Şiiler toplam 6 Bakanlık ile temsil edilmişti. 2009'da kurulan yeni hükümette de bu mezhepler 6'şar bakanlık almıştır. Söz konusu denge diğer mezhepler açısından da korunmuştur. Dolayısıyla Lübnan'daki siyasi sistem mezhepçilik üzerine kurulu olmayı sürdürdükçe mezheplerin hükümette temsil edilme oranları aşağı yukarı böyle olmaya devam edecektir.

Sonuç Yerine: Ulusal Birlik Hükümetinin Lübnan'ın İç ve Dış Politikasına Etkisi

Lübnan'da birlik hükümetinin kurulduğunun resmi düzeyde açıklanmasının ardından başlayan sürecin iç siyaseti yönlendiren aktörler arasındaki sorunlara ve bölge ülkeleriyle ilişkilere nasıl yansıtacağı önemli bir tartışma konusudur. Bilindiği üzere 2005 Şubatındaki Hariri

Tablo 1: 2008 ve 2009 Kabinelerinde Mezheplerin Temsil Edilme Sayıları

Mezhepsel Dağılım	14 Mart İttifakı		8 Mart İttifakı		Cumhurbaşkanı	
	2008 Kabinesi	2009 Kabinesi	2008 Kabinesi	2009 Kabinesi	2008 Kabinesi	2009 Kabinesi
Maruni	3	2	2	3	1	1
Sünni	6	5	0	0	0	1
Şii	1	0	5	5	0	1
Rum Ortodoks	2	2	1	0	1	2
Dürzi	2	3	1	0	0	0
Rum Katolik	1	2	1	1	1	0
Ermeni Ortodoks	1	1	1	1	0	0

Kaynak: *International Foundation...*, op. cit., s.2

İnceleme

cinayeti sonrası Lübnan'da yaşanan suikastlar ve mezhepler arasındaki çatışmalar ülkeyi bir iç savaşın eşiğine getirmişti. 7 Haziran 2009'da yapılan seçimlerin ardından Hariri grubunun çoğunluğu oluşturmasına rağmen, tek başlarına ülkeye istikrar getirmesinin mümkün olmadığı Hizbullah'ın açıklamalarından anlaşılmıştı. Çünkü mezhepsel gerginliğin başından beri ne Lübnan hükümetinin ne de Sünni grupların Hizbullah üzerinde herhangi bir askeri veya siyasi gücü bulunmadığı bilinmekteydi. Ayrıca Lübnan'la ilgilenen tüm taraflar Suriye'ye rağmen Lübnan'da politika yapmanın oldukça güç olduğunun farkındaydı. Dolayısıyla Lübnan'da 7 Haziran seçimlerinin ardından istikrarın, ancak mezhepler ve bölge devletleri arasında kurulabilecek bir işbirliği sonucu geleceği açıktı. Bu bağlamda mezhepsel gerginliğin giderilmesi yönünde ilk açılım Dürzi ve Şii liderlerin yüz yüze görüşmeye başlamasıyla oldu. Haziran ayında yapılan Nasrallah-Canbolat görüşmesi 3 yıl aradan ve onca suçlamalardan sonra tarafların uzlaşma iradesini ortaya koymaktaydı. Politikalarda yaşanan değişim daha sonraları Dürzi liderlerin Al Manar televizyonuna çıkıp iki mezhep arasındaki gerginliğin ve çatışmaların bitmesi gerektiği yönündeki açıklamalarıyla daha da ilerletildi. Şii-Dürzi yakınlaşması en sonunda Canbolat'ın 14 Kasım'da Al Manar Televizyonunda Dürzilerin mezhepsel çatışmayı istemediğini ve Suriye'yle barışmaya hazır olduğunu açıklaması ile sürdü.

Lübnan'daki mezhepsel ve tarihsel gerginliklerin bir diğeri de Franjiye ailesiyle Canbolat arasında yaşanmaktaydı. Bu çerçevede ulusal birlik hükümetinin kurulmasının ardından her iki lider aralarındaki tarihi sorunları bir köşeye bırakarak Lübnan'ın çıkarları için çalışma yönünde önemli adımlar attı. Cumhurbaşkanı Süleyman'ın girişimleriyle bir araya gelen taraflar arasındaki uzlaşının ilerleyen günlerde Aoun ile Cemayel arasında sağlanması yönündeki çabalar sürmektedir. Değişim ve Reform Blogundan Milletvekili Velid Huri yaptığı açıklamada Kataip Partisiyle uzlaşmaya hazır olduklarını ifade etmişti.¹³

Öte yandan yeni hükümetin kurulması sürecinde Saad Hariri'nin 8 Mart ittifakının talep ettiği bakanlıklarda ısrarcı davranmaması ve Hizbullah'ın silahlarını gündeme getirmemesi

Sünni-Şii gerginliğinin giderilmesi için önemli bir adım olarak görülmelidir. Hariri'nin önceliğinin Lübnan'daki mezhepsel gerginliğin giderilmesine ve ekonomik kalkınmaya verme çabası Şiiler tarafından olumlu karşılanacaktır. Diğer yandan Hizbullah'ın en önemli amaçlarından biri olan silahlarını koruma talebinin en azından şimdilik karşılanmış olması bu iki mezhep arasındaki tansiyonun düşürülmesinde önemli bir başlangıç olarak kabul edilmelidir.

Hükümetin kurulması sürecinde ortaya çıkan en önemli sorun ise 14 Mart ittifakı içinde yer alan Hıristiyan partilerin beklemedikleri bakanlıkları alamayıp olmuştur. Bu açıdan bakıldığında ilerleyen dönemlerde Kataip Partisinin 14 Mart ittifakıyla ilişkilerini gözden geçirme olasılığı belirlemiştir. Hem Lübnan Güçleri hem de Kataip Partisi'nin Hariri'nin ittifak içindeki partilere verdiği bakanlıklardan memnun olmaması gelecek dönemde sorun olabilir.

Ulusal birlik hükümetinin Lübnan dış politikasına etkisine gelince öncelikli olarak Hizbullah'ın resmi düzeyde hükümette temsil edilmesi İsrail-Lübnan sorununu etkileyecektir. İsrail tarafından daha önceleri yapılan açıklamalarda Hizbullah'ın hükümette temsil edilmesine karşı oldukları ifade edilmişti. İsrail'e göre hükümette Hizbullah'a yer veren liderler aynı zamanda Hizbullah'ın olası İsrail saldırılarından da sorumlu olmayı kabul etmiştir. Ağustos ayında basına bir demeç veren Başbakan Netanyahu olası bir saldırı durumunda kimsenin "bu Hizbulah'ın saldırısı-, biz onları kontrol edemiyoruz" gibi söylemlerde bulunamayacağını ve tüm Lübnanlıların sorumlu olarak görüleceğini ifade etmiştir.¹⁴ Dolayısıyla İsrail-Lübnan sorununun ilerleyen dönemler de yeni krizlere yol açması muhtemeldir.

İsrail'le ilişkilerin aksine yeni hükümetin kurulması sürecinde Suriye'nin oynadığı yapıcı rolün iki ülke arasındaki ilişkilere doğrudan yansımaları beklenmektedir. Nitekim bunun ilk işaretleri de görülmeye başlanmıştır. Başbakan Saad Hariri'nin Suriye'yi ziyaret edeceğini açıklaması oldukça önemlidir. Saad Hariri'nin yanı sıra Canbolat'ın da Şam'a bir ziyaret gerçekleştireceğini belirtmesi yeni dönemde Suriye-Lübnan ilişkilerinin olumlu yönde gelişeceğine

İnceleme

işaret etmektedir. Her iki lider kendi mezhepleri üzerinde önemli bir güce sahip olmanın ötesinde geçmişte Şam rejimini politik suikastlar düzenlemekle suçlamıştı. Elbette bu suikastlar arasında en önemlileri Saad Hariri'nin babası Refik Hariri ve Velid Canbolat'ın babası Kemal Canbolat'a düzenlenen suikastlardır. Dolayısıyla ortada Suriye rejimiyle kişisel sorunların olduğu bir durum bulunmaktadır. Buna rağmen Lübnan ve kendi toplumlarının çıkarları adına Suriye'yi ziyaret edeceklerini dile getirmeleri Suriye-Lübnan ilişkileri açısından bir dönüm noktası olarak düşünülmelidir.

Yukarıda da belirtildiği üzere ulusal birlik hükümetinin kurulması sürecinde Suudi Arabistan'ın da yapıcı rolü olmuştur. Bu kapsamda şayet ulu-

sal birlik hükümeti Lübnanlı mezhepler arasındaki gerginliğin giderilmesinde yapıcı bir rol oynamayı başarır, Suudilerin Lübnan'daki yatırımlarının daha da artacağı öngörülmektedir. Her yıl binlerce Suudi Arabistanlı'nın ziyaret ettiği Lübnan'da milyarlarca dolarlık Körfez yatırımı bulunmaktadır. Lübnan yaz aylarında Körfez ülkelerinden bazen üç ayı bulan Arap turist kafillesi ağırlamaktadır. Söz konusu turistik ziyaretlerin Lübnan ekonomisi üzerinde ciddi sonuçları bulunmaktadır. Nitekim doğal kaynaklardan yoksun Lübnan'da ekonomik hayat Körfez ülkelerinden gelen turizm gelirinden önemli oranda etkilenmektedir. Sonuç olarak istikrarlı bir siyasal sistemin Lübnan'ın Körfez ülkeleriyle daha yakın bir ilişki kurmasına yol açacağı ileri sürebiliriz. □

DİPNOTLAR

- 1 UK Reuters News, "Losing side should be in next Lebanon govt-Jumblatt", June 7, 2009, <http://uk.reuters.com/article/idUKL776957>
- 2 Bkz., Resmi İnternet Sayfası, [http://www.tayyar.org/Tayyar/Wap/NewsDetails.aspx?_GUID={DF2F76AF-D60E-4F42-BB47-EE2127F8269B}&Lang=en-US,\(17.11.2009\)](http://www.tayyar.org/Tayyar/Wap/NewsDetails.aspx?_GUID={DF2F76AF-D60E-4F42-BB47-EE2127F8269B}&Lang=en-US,(17.11.2009))
- 3 Future TV News, "Koreitem: Talks Of New Government Only After Presidential Election", (Beirut) 12/7/2007; MEMRI-TV, "Lebanese Druze Leader Walid Jumblatt Slams Syria, Iran, Hizbullah in Iran", 1 Jan., 2008, [http://www.memritv.org/clip/en/0/0/0/0/377.1647.htm,\(e.t.16.02.2008\)](http://www.memritv.org/clip/en/0/0/0/0/377.1647.htm,(e.t.16.02.2008))
- 4 Press Tv News, "Nasrallah meets rival Jumblatt", 19 Jun, 2009, <http://www.presstv.ir/detail/98508.htm?sectionid=351020203>
- 5 Cedars Revolution News, "Jumblatt and Nasrallah - Meet - urge Lebanon Unity Govt., Oct. 10, 2009, http://www.cedarsrevolution.net/jtphp/index.php?option=com_content&task=view&id=2892&Itemid=30
- 6 Detaylı bilgi için bkz., Al Manar TV, "Jumblatt to Al-Manar: Lebanon's Destiny is To Be on Syria's Side", <http://www.almanar.com.lb/newssite/NewsDetails.aspx?id=111265>
- 7 Naharnet News, Opposition Aims for Either Veto Power or Proportional Representation but Will Wait for Negotiations with Hariri, June 28, 2009, <http://www.naharnet.com/domino/tn/NewsDesk.nsf/0/3E9FFB8D2BC9FF5EC22575E30023CC95?OpenDocument>
- 8 BBC News, "Arab rivals urge Lebanese unity", Oct 8, 2009, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8297836.stm>
- 9 Reuters News, "Saudi Arabia and Syria urge unity government in Lebanon", Oct 8, 2009 <http://www.reuters.com/article/worldNews/idUSTRE5973VA20091008>
- 10 Naharnet News, "Gemayel: We Share the Same Principles and Objectives as March 14", Nov 15, <http://www.naharnet.com/domino/tn/newsdesk.nsf/Lebanon/4895D51F2850CB5EC225766F004A4458?OpenDocument>
- 11 Naharnet News, "Cabinet Crisis Comes to Standstill Over Telecom Ministry", Nov 02, 2009, <http://www.naharnet.com/domino/tn/NewsDesk.nsf/0/5ECC048E507520C5C2257662002D3BAB?OpenDocument>
- 12 Bkz., International Foundation for Electoral Systems, "Lebanon's new Government", Nov. 9, 2009 http://www.ifes.org/publication/38e87b372599cdf387c76fd022fb123/Lebanons_new_government.pdf; Elias Sakr-Nafez Qawas, "Intensive Lebanese efforts give birth to triumphant national-unity Cabinet", Daily Star News, Nov.10, 2009, http://www.dailystar.com.lb/article.asp?edition_id=1&categ_id=2&article_id=108525
- 13 Al Manar News, "President Sleiman to Host Franjeh, Jumblatt Reconciliation", Nov 17, 2009, <http://www.almanar.com.lb/newssite/NewsDetails.aspx?id=111674>
- 14 Reuters News, "Netanyahu warns Lebanon over Hezbollah power-share", Aug. 10, 2009, <http://www.reuters.com/article/worldNews/idUSTRE5794WT20090810>